

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
DLA POMNIKA PAMIĘCI NAUCZYCIELI ZIEMI WADOWICKIEJ
ZAMORDOWANYCH PODCZAS II WOJNY ŚWIATOWEJ
ZLOKALIZOWANY PRZY UL. TEATRALNEJ 1 W WADOWICACH
NR EWID. DZIAŁKI 1/ 24**

Oprac. Natalia Soran-Maluty nr dypl. 3705

ul. Reformacka 93, 32 – 020 Wieliczka

Grudzień 2019

DZIEŁO KONSERWATORSKIE I DOKUMENTACJA CHRONIONE PRAWEM AUTORSKIM

SPIS TREŚCI:

I. PRZEDMIOT OPRACOWANIA

1. Dane o obiekcie
2. Dane o dokumentacji

II. OPIS IKONOGRAFICZNY OBIEKTU

III. OPIS STANU ZACHOWANIA

V. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

IV. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

V. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA PRZED KONSERWACJĄ.

VI. ANEKSY

1. Uprawnienia :
 - dyplom nr 3705
 - zaświadczenie PSOZ.

I. PRZEDMIOT OPRACOWANIA

1. Dane o obiekcie:

Obiekt	pomnik pamięci nauczycieli zamordowanych podczas II wojny światowej
Czas powstania	1974r.
Autor projektu	Roman Kurdziel – artysta z miejscowej grupy „Beskidniacy”
Adres	os. Teatralne 1, 34 – 100 Wadowice, woj. małopolskie
Wpisana do gminnej ewidencji zabytków w dniu 04.01.2016r., aut. Jakub Danielski	
Własność	Urząd Gminy w Wadowicach, Pl. Jana Pawła II 23 34-100 Wadowice

2.Dane o dokumentacji:

Podstawa opracowania: umowa pomiędzy Gminą Wadowice Urząd Miejski w Wadowicach
Pl. Jana Pawła II 23, 34 – 100 Wadowice

a

firmą Properus 2 Alojzja Dudek ul. Reformacka 93, 32 – 020 Wieliczka

Realizacja w terminie: 25.11. – 23.12. 2019r.

Zawartość dokumentacji:

- dokumentacja fotograficzna	6 fotografii kolorowych aut. N. Soran - Maluty
- dokumentacja opisowa	7 stron
- dokumentacja ogółem	13 stron

II. OPIS IKONOGRAFICZNY OBIEKTU

„ Wykuty z granitowego bloku. Symbolizuje rozdarty komin krematorium. Wzniesiono go przed wadowickim Domem Kultury w 1974r. wg. projektu Romana Kurdziela, z inicjatywy nauczycieli ziemi wadowickiej – ku pamięci męczeńskiej śmierci 17 kolegów zamordowanych w obozach zagłady. Lista na pomniku nie obejmuje wszystkich pedagogów – obozowych męczenników. Brakuje nazwisk – moich – nauczycieli gimnazjalnych: prof. poety **Tadeusza Szantrocha** – zamordowanego w Oświęcimiu i **Miroslawa Moroza** zgładzonego w Katyniu”.¹

Zacytowany powyżej fragment artykułu, wspomina zamordowanych obywateli Wadowic, nie wymienionych na tablicy inskrypcyjnej pomnika.

Pomnik powstał w 1974 roku wg projektu Romana Kurdziela, artysty związanego z grupą „Beskidnicy”.

Potężny, monumentalny głaz granitu osadzony jest na surowym cokole z betonu i wypełniacza w formie otoczków różnych rozmiarów. Pomnik usytuowany jest na skwerze osiedla mieszkaniowego w centrum Wadowic i otoczony przyciętym na wysokość około 70 cm żywopłotem, uformowanym w kształcie koła o średnicy około 4 m, z otwartym korytarzem od frontu. Korytarz z żywopłotu wyłożony jest płytą , formą podestu na wylewce,

¹ Artykuł w „ Wadowiana. Przegląd historyczno- kulturalny „ nr.3. 1999, str. 120 - 124

wykonaną z otoczków i betonu (naśladownictwo lastriko), o grubości 5 cm, wylewka betonowa pod spodem 6 cm.

Wysokość całkowita obiektu to ok. 400 cm. Blok granitu o wysokości ok. 360 cm i szerokości 91 cm z każdej strony. Na wysokości 151 cm od cokołu umieszczone są dwie tablice z inskrypcjami, jedna na styku z drugą, wykonane z czarnego, polerowanego marmuru.

Na górnej tablicy z czarnego marmuru widnieje napis:

PAMIĘCI

NAUCZYCIELI ZIEMI WADOWICKIEJ

OFIAR OKUPANTA HITLEROWSKIEGO

ZAMORDOWANYCH W OBOZACH KON-

CENTRACYJNYCH W LATACH 1940-1945

Na tablicy z czarnego marmuru poniżej widnieje napis:

W MAUTHAUSEN – GUSEN

TADEUSZ KOTLARCZYK

TADUSZ KOWALCZYK

RUDOLF PAŹDZIORA

MICHAŁ SZCZYGIEŁ

JAN SZKLARZ

KAROL SZYMECZKO

TOMASZ TABAK

STEFAN ZAJĄC

ALFONS ZIELIŃSKI

W OŚWIĘCIMIU

ROMAN JABŁOŃSKI

PIOTR JAWORSKI

MARIA KUŚNIERSKA

JÓZEF MATUSIAK

JÓZEF SOWIŃSKI

JAN STARZYK

WŁADYSŁAW SUWA

RUDOLF WÓJCIK

Napisy wykonano czcionką zbliżoną do typu „constantia”.

Kamień granitowy z którego wykonano pomnik ma ciepły odcień brązowy, w całości jest niepolerowany co nadaje mu charakter surowości. Na krawędziach z tyłu i przodu występuje obróbka w formie ozdobnego szlaku. Wspomniane wyżej „rozdarcie” wyrzeźbione w

kamieniu, znajduje się w górnej części granitowego głazu i biegnie od środka tablicy inskrypcyjnej do górnej krawędzi pomnika.

III. OPIS STANU ZACHOWANIA

Stan zachowania ogólnie dobry. Cokół sprawia wrażenie nie wykończonego. Trudno aktualnie ocenić, czy taki efekt był zamierzeniem autorskim, czy dosyć niedbałym osadzeniem go na podłożu przez wykonawców.

Widoczne uszkodzenie w postaci pionowej rysy widnieje na dolnej płycie inskrypcyjnej. Rysa powstała na skutek pęknięcia. Prawdopodobnie było to pęknięcie samoistne, ponieważ nie widać śladów uderzenia.

Na powierzchni granitowego głazu istnieją w kilku miejscach szczeliny, być może pierwotne, będące cechą tego kamienia. Gromadzi się w nich woda opadowa, co nie jest korzystne dla obiektu.

Pomnik otoczony jest żywopłotem, od frontu tworzy rodzaj tunelu prowadzącego do pomnika. Podłoże tego przejścia wyłożone jest płytą naśladującą lastriko, osadzona na wylewce betonowej grubości 6 cm. Widoczne są spękania wylewki tak, że rozpada się na kawałki, które wysuwają się spod płyty.

Otoczenie pomnika wyłożone jest płytami betonowymi, które są częściowo zużyte, nie tworzą równej powierzchni. Dlatego odbiór otoczenia jest niekorzystny, sprawia wrażenie zaniedbania.

IV. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Planowane prace konserwatorskie przy pomniku upamiętniającym męczeńską śmierć nauczycieli z Wadowic, pomordowanych w obozach koncentracyjnych Matchausen- Gusen i w Oświęcimiu, będą miały charakter zachowawczy i renowacyjny. Przewiduje się niewielką modernizację polegającą na dopisaniu na istniejącej tablicy nazwiska zamordowanego nauczyciela oraz dołożenie poniżej istniejących tablic inskrypcyjnych, na nowej płycie z czarnego marmuru nazwiska osoby zamordowanej w Katyniu, dla jej upamiętnienia.

W zakres prac technicznych wejdzie aranżacja estetyczna cokółu na którym osadzony jest pomnik oraz podobny zabieg przy płycie stanowiącej dojście do frontu pomnika , położonej na grubej, bardzo widocznej wylewce,. Na płycie tej układane są kwiaty i znicze w trakcie uroczystości upamiętniających pomordowanych obywateli Wadowic.

Należy zwrócić uwagę na teren wokół pomnika wyłożony płytami betonowymi. Część z nich uległa zniszczeniu, nie tworzą równej płaszczyzny dla pieszego. Dlatego w ramach planowanych działań należy przewidzieć i wykonać prace naprawcze, które przywrócą bezpieczeństwo poruszania się i estetykę otoczenia pomnika. Wiąże się to z częściową wymianą płyt betonowych na nowe oraz ponownym przygotowaniem – utwardzeniem podłoża.

Zakres prac konserwatorskich przy pomniku obejmie wykonanie prac czyszczących polegających na umyciu obiektu oraz naprawie pękniętej płyty inskrypcyjnej z marmuru. Należy wykonać konserwację płyt inskrypcyjnych, a w razie potrzeby oczyścić i pogłębić liternictwo w naprawianych miejscach. Do płyty inskrypcyjnej dolnej, na wysokości nazwiska „ Alfons Zieliński” należy wykuć taką samą czcionką jak pozostałe, istniejące, nazwisko: Tadeusz Szantorch. A na nowej, dodanej płycie napis „ Katyń.....Miroslaw Moroz” , taką samą czcionką jak istniejące napisy. Wykonać model na kartonie z literami w skali 1 : 1 i przedstawić komisji konserwatorskiej do akceptacji.

Prace powinny odbywać się pod nadzorem dyplomowanego konserwatora dzieł sztuki.

Po ich zakończeniu należy przedłożyć dokumentację konserwatorską fotograficzną i opisową.

V. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Wystawić rusztowanie i wykonać mycie parą przegrzaną, można użyć detergentów do kamienia typu Crystal Clean prod. Akemi, a potem dokładnie spłukać cały pomnik wodą. Należy zadbać o odprowadzanie brudnej wody poza pomnik, najlepiej do kratki ściekowej.

Zakres prac budowlanych:

1. Rozebranie płyt betonowych pękniętych albo nie leżących w płaszczyźnie, z otoczenia pomnika.
2. Utwardzenie gruntu wokół przestrzeni wyznaczonej przez żywopłot otaczający pomnik.
3. Ułożenie nowych płyt chodnikowych o wymiarach 50 cm x 50 cm, wykonanych na wzór istniejących.
4. Zdemonstowanie płyty na przejściu do pomnika, wykonanie nowej wylewki i przywrócenie płyty.
5. Naprawa pęknięć w betonowej podstawie pomnika przez wprowadzenie iniekcji np. z chudego betonu.

6. Wykonanie nowej szlichty betonowej na cokole i nadanie jej estetycznego wykończenia.

Zakres prac konserwatorskich:

7. Usunięcie niewłaściwego kitu i zabrudzeń z płyty marmurowej inskrypcyjnej.
8. Uzupelnienie niewielkich szczelin szpachla do kamienia o nazwie **Akemi Polysoft**.
9. Czyszczenie płyt marmurowych przy użyciu preparatu **Steinreignier** prod. Akemi.
10. Wykonanie uzupełnienia na bazie kitu gotowego, dwuskładnikowego o nazwie **Marmorkitt 1000 S** prod. Akemi , barwionego na czarno np. pastą barwiącą **Akemi pigment**; szlifowanie drobnoziarnistym papierem ściernym do uzyskania połysku, bez naruszania liter.
11. Wykucie nazwiska „ TADEUSZ SZANTROCH” w dolnej części, po prawej stronie dolnej płyty.
12. Zamocowanie trzeciej płyty, najlepiej za pomocą śrub, poniżej dwu istniejących, na styku, tak aby wizualnie utworzyły jedna płytę z czarnego, polerowanego marmuru z inskrypcją: „ KATYŃMIROSŁAW MOROZ” zgodnie z zamieszczonym do opracowania szkicem. Powtórzyć ten sam rodzaj liternictwa.
13. Zabezpieczenie kamieni preparatem Akemi Anti- Fleck Nano prod. Akemi np. przez natrysk ze względu na powierzchnie granitu. Powierzchnie marmurowych płyt polerować flanelową szmatką.

Wykonać prace porządkowe wokół pomnika. Po zakończeniu prac przełożyć dokumentację konserwatorską powykonawczą fotograficzną i opisową.

VI. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA PRZED KONSERWACJĄ

Fot.1. Pomnik „Pamięci nauczycieli zamordowanych w czasie II wojny światowej” z 1974r., zlokalizowany przy ul. Teatralnej 1 w Wadowicach – widok ogólny od frontu; widoczny stan zachowania płyt chodnikowych w otoczeniu.

Aut. N. Soran – Maluty

grudzień 2019r.

Fot.2. Pomnik „Pamięci nauczycieli zamordowanych w czasie II wojny światowej” z 1974r., zlokalizowany przy ul. Teatralnej 1 w Wadowicach; widok od tyłu; widoczny stan otoczenia – zniszczone płyty chodnikowe.

Aut. N. Soran – Maluty

grudzień 2019r.

Fot.3. Płyty inskrypcyjne z czarnego marmuru na froncie pomnika w Wadowicach.

Fot.4. Płyta z lastriko przed pomnikiem zamordowanych nauczycieli w Wadowicach.

Fot.5. Fragment nie wykończonego cokołu pomnika „Pamięci zamordowanych nauczycieli (...)” w Wadowicach. Aut. N. Soran – Maluty grudzień 2019r.

Fot.6. Jedna ze szczelin w granitowym głazie pomnika.

